

דליה טל
עמותת צלול

לימור גורליק
עמותת צלול

ציטוט מומלץ

טל ד גורליק ל. 2020. שובו של הפלסטיק החד-פעמי: האם אפשר יהיה להחזיר את הגלגל לאחור? אקולוגיה וסביבה 11(1).

'סיירת החוף' של עמותת צלול במבצע ניקוי בחופי הרצליה. סביר להניח כי בתום מגפת הקורונה יירתעו רבים מלחלוק כלים, אך אין זה אומר שצריך לוותר על שכנוע הציבור להשתמש בכלים רב-פעמיים לשימוש אישי. מעבר לכך, קיים חשש מפני שיווק אגרסיבי של הכלים החד-פעמיים בהיקף גדול גם מצד היצרנים | באדיבות עמותת צלול

שובו של הפלסטיק החד-פעמי: האם אפשר יהיה להחזיר את הגלגל לאחור?

נקודת מבט

גיליון אביב 2020 / כרך 11(1) / קורונה וסביבה 8 במאי, 2020

בשנים האחרונות נדמה שהאנושות, בעידוד נרחב של ארגוני הסביבה, החלה במהלך איטי אך עקבי, שמטרתו להציל את עצמה מהפלסטיק החד-פעמי. בארץ ובעולם קמו חברות לייצור תחליפים לפלסטיק, שרובו מיוצר מנפט ומגז. מסעדות ובתי קפה הפכו את ההימנעות מכלים חד-פעמיים לאמצעי למשיכת קהל, ורשויות מקומיות ציידו ילדים בבקבוקים ובקופסאות אוכל לשימוש רב-פעמי. תל-אביב, אילת והרצליה אף חוקקו חוקי עזר האוסרים שימוש בפלסטיק חד-פעמי בחופי הרחצה. ביוזמה ובהדרכה של עמותת צלול הכריזה הרצליה בינואר 2018 על עצמה כעל "עיר ללא פלסטיק", וערים נוספות ביקשו ללכת בעקבותיה.

אלא שבחורף 2020 פרץ משבר הקורונה, שלח את הציבור להתכסות במסכות ובכפפות, ועורר מחדש את השד החד-פעמי. בבתיים רבים חזרו להשתמש בכלים חד-פעמיים, ובתי קפה הכריזו שיחזרו להשתמש רק בכלים חד-פעמיים. רחובות הערים ומגרשי החנייה, בעיקר סמוך לסופרמרקטים, התמלאו בכפפות ובמסכות שהושלכו על-ידי הציבור. נביאי זעם התריעו שכל מה שהושג ירד לטמיון.

האם אפשר יהיה להחזיר את הגלגל לאחור? האם הציבור, שנעשה חשדן כלפי כל מגע, יסכים לחזור לימי טרום הקורונה ולוותר על הכלים החד-פעמיים? התשובה לכך היא שהכול תלוי בהסברה ובחידוד המסר, כך שיתאים לימי הקורונה.

דג זהב מפסולת נייר אלומיניום וקפסולות של קפה במיצב שנקרא "לכודים ברשת" בתערוכה "לא חד-פעמי". הדג החנוק משקיות הפלסטיק זועק את זעקתם של הדגים וקורא לצמצום השימוש בפלסטיק ובמוצרים חד-פעמיים | צילום: מירי ישראלי, הדרכות ליצירת אומנות ירוקה

מחקר פסולת חלוצי שערכה עמותת צלול בקיץ 2018 בחופי הרצליה, בהנחיית היועצת הסביבתית ד"ר אפרת אלימלך, ניתח את תכולתם של פחי האשפה בחופים. התוצאה הייתה כמויות עצומות של פלסטיק (כ-70% מנפח האשפה), ובעיקר כוסות חד-פעמיות (20% מכלל הפריטים). לא אחת מצאו הבודקים "שרוולים" שלמים של כוסות חד-פעמיות שהושלכו לפח ללא שימוש. בעקבות הסקר, ארגנה "צלול" סיירות הסברה שעברו בחופים במשך כשלושה חודשים, הציגו את תוצאות המחקר וניסו לשכנע את הציבור להצטייד בכלים רב-פעמיים. ואכן, רבים נענו לאתגר. ניסיון זה יכול ללמד שהסברה, אם היא יעילה וממוקדת, יכולה להביא לתוצאות.

סביר להניח כי בתום מגפת הקורונה יירטעו רבים מלחלוק כלים; אך אין זה אומר שצריך לוותר על שכנוע הציבור להשתמש בכלים רב-פעמיים לשימוש אישי. מעבר לכך, קיים חשש מפני חזרתם של הכלים החד-פעמיים בהיקף גדול גם מצד היצרנים: תאגידי הנפט והפלסטיק, שספגו הפסדים גדולים בעקבות צניחת מחיר הנפט, עלולים לנצל את החרדה שאחזה בציבור כדי לשווק באגרסיביות עוד ועוד כלים חד-פעמיים מפלסטיק, שיושלכו לפח אחרי שימוש קצר. חמור לא פחות, לאחר השימוש הם יישרפו במתקנים תרמיים (משרפות אשפה), המתוכננים לקום בימים אלה במקומות רבים בארץ, שרק יגבירו את זיהום האוויר.

במקום לאפשר לממשלות ולתאגידים לרכוב על פחדיו של הציבור, יש לעודד פיתוח חלופות לפלסטיק החד-פעמי ולעודד כלכלה מעגלית בתעשיית הפלסטיק. יותר מזה, חשוב להסביר לציבור שהשימוש בכלים רב-פעמיים בטוח יותר ובריאותי יותר, ושהם תורמים לחיסכון כלכלי ומונעים את העומס על פחי האשפה. הציבור בארץ הוכיח שהוא מוכן לציית לכללים. צמצום השימוש בפלסטיק חד-פעמי חייב להיות האתגר הבא.